

Elinikäisen oppimisen komitea -uusien leilien uudet etiketit

Oppimisen ilo. Kansallisen elinikäisen oppimisen strategia. Kom.Miet. 1997:14. Opetusministeriö. Edita 1997. 94 s.

Näkökulmia elinikäiseen oppimiseen. Elinikäisen oppimisen komitean liite. Edita 1997. 164 s.

Markku Markkula - Riitta Suurla: Elinikäisen oppimisen hyvät käytännöt. Intohimo oppia. Elinikäisen oppimisen komitean mietinnön liite. Cosmoprint 1997. 246 s.

Opetusministeriötä arvosteltiin ankarasti 70-luvulla, kun se tuotti satoja sivuja toimikunta- ja työryhmätöksiä ennen kartoittamattomilta aikuiskasvatuksen alueilta. Enää ei kukaan korvaansa lotkautta, kun sen toimesta työnnetään halullisten (?) käsiin yli 500 sivua yhden ainoan komitean tuottamaa elinikäisen oppimisen evankeliumia.

Hyvä näin. Ehkä pioneeriaika elinikäisen (tai mieluummin jatkuvan) oppimisen osalta alkaa vihdoin olla ohi ja aikuisuus yleisesti hyväksytty osaksi oppimisen jatkumoa. (Niin, tuo "jatkuva" mieluummin siksi, että korostuisi oppimisen jatkuminen yksilöllisen elämänkaaren yli osittain yhteisöllisenä prosessina.)

Komitealle annettiin ytimekkäästi tehtäväksi laatia kansallisen elinikäisen oppimisen strategia. Puheenjohtajaksi keksittiin yllättäen SOL Palvelut Oy:n hallituksen puheenjohtaja Liisa Joronen. Muut jäsenet olivatkin sitten niitä yleisviisaita ihmisiä niiltä pakollisilta tahoilta, joita tällaisiin komiteoihin kutsutaan. Olisipa joskus yksikin tärkeä koulutusalan komitea, joka koottaisiin vain asiantuntijoista ilman erilaisia työskentelyä hidastavia edunvalvoja!

Varsinaisen mietintönsä lisäksi komitea tuotti oheismateriaalina neljältä korkeakoululta (Teknillinen korkeakoulu sekä Jyväskylän, Tampereen ja Turun yliopisto) ja kuudelta opintokeskuksesta tilatun selvityksen elinikäisestä koulutuksesta ao. tahon näkövinkkelistä. Korkeakoulujen osuus sisältyy kirjaan "Näkökulma elinikäiseen oppimiseen" muilta osin, mutta Turun yliopisto julkaisi (Heikki Silvennoinen & Pasi Tulkki. Gaudemus 1998) omansa erikseen. Näiden lisäksi komitea tilasi vielä International Association for Continuing Engineering Education IACEE -järjestöltä raportin, joka sisältää kuvauksen paristakymmenestä elinikäisen oppimisen kannalta merkittävästä hankkeesta.

Komitea jäseni toimenpideehdotuksensa kuudeksi sloganiksi:

1. Oppimisen perusta vahvaksi
2. Oppimismahdollisuuksien

kirjo laajaksi

3. Opitulle julkinen tunnustus
4. Tietoa ja tukea oppimispolkujen rakentamiseen
5. Opettajien ja kouluttajien taidot ajankohtaisiksi
6. Oppimisen edistämispolitiikka kattavaksi.

Elinikäisen oppimisen komitea käyttää peruskäsitettään korostetun laajassa merkityksessä. Se sisältää yksittäisten ihmisten lisäksi yhteisöt, joissa ihmiset toimivat sekä yhteiskunnalliset reunaehdot, jotka säätelevät ihmisen oppimismahdollisuuksia.

Strategisia linjauksia leimaa voimakas optimismi. Niin yksilöt kuin yhteisötkin nähdään melkein tabula rasaana, jotka vain odottavat kirjoittajaansa.

Ehdotusosassa "Oppimisen perusta vahvaksi" -osio sisältää sen lähtökohdan, että tuloksellisinta aikuisten kasvatusta on lasten kasvatusta. Elinikäisen oppimisen kivijalka valetaan neuvoloissa ja varhaiskasvatuksessa. Tästä liikkeelle lähtien komitea luettelee 73 eri toimenpidettä, jotka eri koulutus- ja sitä lähellä olevilla yhteiskuntasektoreilla olisi saatava aikaan elinikäisen oppimisen strategian luomiseksi. Näihin ehdotuksiin mahtuu luonnollisesti kovin eritasoisia ja kovin eri tasolle suunnittelussa vietyjä hankkeita. Toisaalta "Elinikäisen oppimisen strategian edistäminen otetaan opetusministeriön, työministeri-

ön, kauppa- ja teollisuusministeriön, sosiaali- ja terveysministeriön, työmarkkinoiden keskusjärjestöjen ja kuntien keskusjärjestön yhdeksi keskeiseksi toimintapolitiikkaa suuntaavaksi lähtökohdaksi”. Toisaalta liikutaan tasolla “Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöistä entistä suurempi osa tehdään työelämän tilauksina ja suunnataan ajankohtaisiin työelämän ongelmiin.”

Erityisellä mielenkiinnolla tutkin, mitä komitea näin jälkilaman oloissa esittää opintososiaalisen tuen kehittämistä. Onhan se kuitenkin tärkeimman kohderyhmän eli nuorten aikuisten osalta ratkaiseva:

”Painopistevalinnan korostamiseksi ja tavoitteen toteuttamiseksi tieto- ja osaamistason kohottamiseen liitetään riittävä ja opiskeluun motivoiva opintososiaalinen tuki”

ja

”Erikseen selvitetään, millaisin vaihein tehtävässä voidaan edetä, kun otetaan huomioon heikoimman koulutustason omaavien aikuisten erittäin suuri määrä”.

Hm, no ehkä enempään ei juuri nyt ole resursseja.

Komitea pyrkii hyvin tietoisesti luomaan strategian, jossa koulutus käy jatkuvaa vuoropuhelua työmarkkinoiden ja muunkin “normaalin” elinympäristön kanssa. Erityisen arvokkaana pidän ajatuksia opiskelijoiden itsenäiseen työskentelyyn kannustamisesta. Näkisipä vain esimerkiksi OAJ:n ja muiden edunvalvojien tosissaan “pyrkivän kehittämään” kohtia 47, 48 ja 49, joissa käsitellään

viestintäteknologiaa opetuksen palveluksessa ja niitä muutoksia, joita tästä aiheutuu opettajien työ- ja palkkausoloihin.

On mielenkiintoista nähdä, saadaanko esityksiä “osaamispasista” tai “osaamissalkusta” koskaan merkittävän toteutuksen asteelle. Se vaatisi opetus- ja koulutusviranomaisten perusteellista ajattelutavan muutosta koulutuksen hallinnoimisesta osaamisen hallinnoimiseen.

Aikuiskoulutuksen kannalta ensisijaisia ovat ehdotukset tiedotuksen, ohjauksen ja neuvonnan kehittämisestä. Tähän alueeseen on esitetyn yhteistyöelimen kii-reellisesti paneuduttava. Ei riitä vain komitean usko, että jokainen kansalainen osaa luonnostaan tehdä opiskeluaan koskevia päätöksiä ja valintoja. Siihen on ensin luotava edellytykset.

Komitea luo pohjan monelle tärkeälle ja välttämättömälle uudistukselle. Valitettavasti vain moni ehdotus jää tasolle “erikseen selvitetään” tai “pyritään kehittämään”.

Jukka Tuomisto ja Eero Pantzar ovat omissa liiteosuudessaan käsitelleet elinikäistä oppimista monesta eri näkökulmasta, niin historiallisesta, ideologisesta kuin kansainvälisestäkin. Tuomisto äityy suorastaan irrottelemaan ideologisia lähtökoh-tia koskevissa kannanotoissaan. Vieläkö joku sanoo, että 60-luvun henki olisi Tampereelta hävinnyt? Suosittelen nostalgian ystäville!

Paljon pohdittavaa antaa Tuomiston toteamus viime aikojen aikuiskoulutuksen kehityksestä:

Organisaatio on huippukunnossa, opintososiaalinen tuki kaikesta huolimatta kansainvälisesti verrattuna hyvä, lama on tarjonnut mahdollisuuden käyttää aikaa myös opiskeluun jne. Kaikesta tästä huolimatta aikuis-koulutuksen kehitys on 90-luvulla pysähtynyt, osittain selvästi taantunut. Asenteissa koulutukseen ja työttömyyteen on kaikilla tahoilla miettimistä.

Tuomisto hyväksyy varauksetta näkemyksen, että “myytti” jatkuvasta kasvatuksesta ja elinikäisestä oppimisesta on jatkuvan riisto/kasvuideologian pedagoginen muoto. Kyllä kai kuitenkin meillä Suomessa näihin myytteihin on hyvin olennaisesti aina liitetty myös hyötyajattelusta irroitettu henkisen kasvun myytti.

Helppolukuista osaa tässä liitteessä edustaa Pirkko Remeksen ja Jouni Välijärven panos keskusteluun “Koulu elinikäisen oppimisen perustana”. Kirjoittajien optimistinen perusajatus on, että kenenkään ei pidä ottaa syrjäytymistään pysyvänä olotilana, koska siihen on kaikissa oloissa mahdollista vaikuttaa.

Odotin kuitenkin kirjoittajilta syvällisempää paneutumista koulu-opetuksen ja myöhemmän opiskelun suhteen problematiikkaan. Tästä kytköksestä kun on harmillisen vähän punnittua pohdintaa muutamia koulunjälkeistä menestymistä selvittäviä tutkimuksia lukuunottamatta. Kirjoittajat esittävät kuitenkin “perustellun” epäilyn, onko kouluoppimisen aikana mahdollista luoda kestävä elinikäisen oppimisen perustaa, jos

opiskeluhaluukkuus ohjautuu enimmäkseen muusta kuin koulu-aikaisista oppimaan oppimisen valmiuksista.

Teknillisen korkeakoulun pa-nos tässä kirjassa on Miika Kurtakon, Leenamajja Ojalan ja Marika Jakobssonin kirjoitus "Elinikäinen oppiminen - tutkimuksia ja käytännön esimerkkejä". Elinikäistä oppimista analysoidaan kuudesta eri näkökulmasta: hyöty, sivistys, työllisyys, kilpailu, prosessi ja ikääntyvä väestö. Lisäksi mukaan on otettu muutama melko sattumanvarainen sovellutus-esimerkki, jotka olisi ylimalkaisuudessaan voinut jättää poisikin. Muuten niukkasanaisuudessaankin selkeää ja selkeyttävää tekstiä.

Kolmas ja laajin teos on Markkulan & Suurlan "Elinikäisen oppimisen hyvät käytännöt". Ideana on analysoida "bench-marking" -tekniikalla parikymmentä käytännön projektia, joissa elinikäisen oppimisen strategioita on kokeiltu mm. verkottamalla. Hankkeet on pyritty valitsemaan monipuolisesti, niin että mukaan on saatu niin formaalisen, informaalisen kuin nonformaalisenkin oppimisen elementtejä. Elinikäisen oppimisen ideologiaa peilataan mm. seuraavissa hankkeissa: sadun voima, leikki-iässä olevien kielikylypy, freenetin virtuaaliskoulu, aikuisten näyttötutkinto, EU-ohjelmien hyväksikäyttö, ammattikorkeakouluopettajien jatko-opinnot ja ikäihmisten opetusteknologia.

Tästä monipuolisuudesta ja aluksi kaaosmaiselta tuntuvasta hankemassasta kirjoittajat poimivat työstämiskelpoisia analy-

sejä ja työkaluja johtopäätösten tekoon.

Suurin osa teoksessa on varattu "hyvän käytännön" projektien kuvaamiseen. Merkityksellisempää olisi ilmeisesti ollut helpottaa hankkeiden hyödyntäjien työtä ja lisätä analyttistä yhteenvetoa. Nyt projektikuvaukset jäävät kuitenkin pinnallisiksi, enemmänkin kysymyksiä herättäviksi kuin sammuttaviksi. Yhteystiedot on kyllä annettu. Joka tapauksessa hankekuvaukset antavat käsityksen, kuinka monimuotoisiin oppimismahdollisuuksiin jo nyt on edetty vanhasta "liitu ja leuka" -metodista.

Se, joka jaksaa koko tämän kolmen kirjan lukupaketin läpikäydä, saa samalla käsityksen komiteatyön taustoista. Komitea saa hyvin erilaista ja runsasta aineittoa, jonka lähtökohdat, taso, tavoitteet ja taustaideologiat ovat hyvin erilaiset. Sihteerien ja puheenjohtajan panoksesta olennaisesti riippuu, miten lopputuloksessa onnistutaan.

Tausta-aineiston julkaiseminen komitean mietinnön yhteydessä on aivan paikallaan ainakin tällaisessa tapauksessa, jossa komitea on saanut erinomaisen monipuolisen ja ajatuksia herättävän tietopaketin käyttöönsä.

Itse jäin vielä kaipaamaan pohdintaa, mitä haasteita opiskelijakeskeinen ja yhteiskuntaan avautuva oppimisstrategia heittää hallinnolle. Mikä olisi ehdotetun keskeisten ministeriöiden yhteiselimen status? Olisiko aihetta uuteen työnjakoon ja organisointiin keskushallinnossa? Mitä virkaa on enää opetushal-

lituksella? Eikö tämä ajattelu edellytä jonkinlaista hallinnon panosta myös aluetasolla?

Toivottavasti nämä kirjat eivät unohdu pölyttymään komitea-arkistoon. Itse komitean ehdotusten jatkotyöstön rinnalla kannattaisi keskustelua jatkaa myös "ohjeislukemistojen" tiimoilta.

Olavi Alkio